

Bank emisyjny i bank banków

Narodowy Bank Polski jako bank centralny Rzeczypospolitej Polskiej wypełnia zadania określone w Konstytucji RP, ustawie o Narodowym Banku Polskim i ustawie Prawo bankowe. W ramach funkcji podstawowych NBP pełni funkcję banku emisyjnego oraz banku banków.

NBP, mając **wyłączne prawo emitowania znaków pieniężnych**, zapewnia ich odpowiednią jakość w obiegu oraz płynność rozliczeń gotówkowych, wprowadzając do obiegu banknoty i monety w pełnej strukturze nominałowej.

Zgodnie z art. 32 ustawy o Narodowym Banku Polskim znaki pieniężne, tj. banknoty oraz monety emitowane przez NBP, są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, czyli co do zasady powszechnie akceptowanym jako forma dokonywania rozliczeń pieniężnych.

Zapas znaków pieniężnych

Narodowy Bank Polski zabezpiecza stały dostęp do gotówki, w tym celu utrzymuje zapas znaków pieniężnych powszechnego obiegu podzielony na:

- Zapas operacyjny** – zapas znaków pieniężnych tworzony i utrzymywany w celu: zapewnienia możliwości realizacji zasileń zgodnych z zapotrzebowaniem rynku, zaspokojenia sezonowych wahań zapotrzebowania rynku, wymiany banknotów i monet, które nie spełniają ustalonych kryteriów jakości.
- Zapas strategiczny** – zapas banknotów powszechnego obiegu tworzony i utrzymywany w celu zaopatrywania w znaki pieniężne w sytuacji nieprzewidzianych zdarzeń, skutkujących znacznym zwiększeniem zapotrzebowania na banknoty.

Działalność NBP w ramach obrotu gotówkowego obejmuje:

- zamówienia na produkcję banknotów i monet u producentów,
- weryfikację autentyczności i jakości obiegowej znaków pieniężnych,
- przechowywanie banknotów i monet,
- dystrybucję banknotów i monet.

Uczestnicy krajowego obrotu gotówkowego

W praktyce obszar, na który NBP oddziałuje za pośrednictwem regulacji dotyczących pobierania i odprowadzania waluty polskiej, obejmuje głównie banki oraz podmioty posiadające ustawowe upoważnienie do pobierania z NBP i odprowadzania do NBP waluty polskiej, zwane dalej „bankami”.

Uczestnikami krajowego obrotu gotówkowego, poza bankiem centralnym i bankami są również:

- ▶ producenci znaków pieniężnych,
- ▶ firmy Cash-in-Transit (CIT) – przedsiębiorcy procesujący znaki pieniężne (banknoty i monety), tj. przeliczający, sortujący oraz sprawdzający banknoty i monety pod kątem autentyczności, w imieniu i na rzecz banków,
- ▶ niezależni operatorzy sieci bankomatowych,
- ▶ sieci handlu detalicznego,
- ▶ konsumenci.

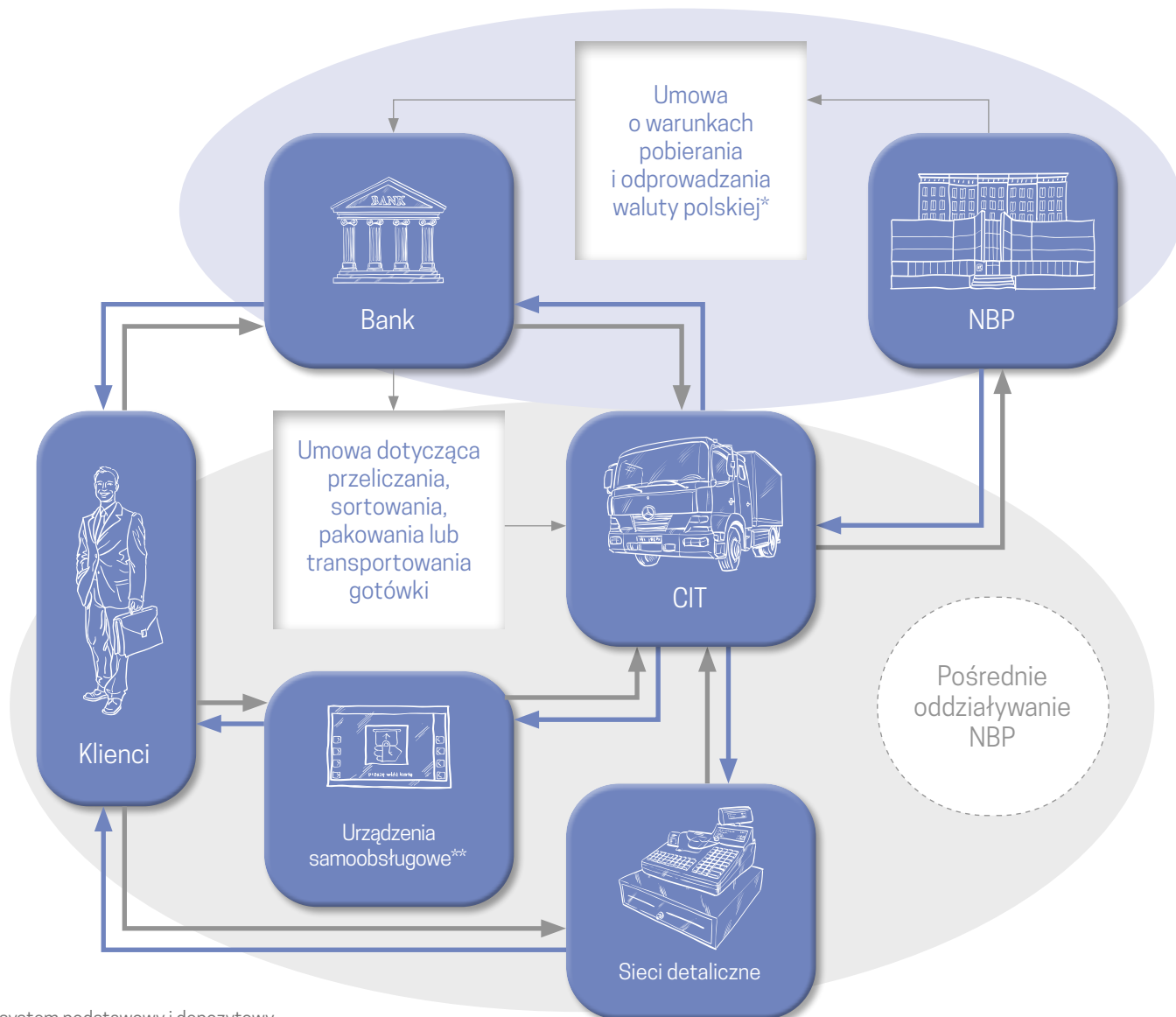
Banki są zaopatrywane przez NBP w walutę polską na podstawie zawartych umów. Zaopatrywanie jest realizowane za pośrednictwem:

- ▶ **systemu podstawowego** polegającego na bezpośrednim pobieraniu waluty polskiej z NBP i jej odprowadzaniu do NBP. Czynności te realizowane są w ramach wykonywanych transportów,
- ▶ **systemu depozytowego** – w tym przypadku waluta polska złożona jako depozyt NBP, jest przechowywana w pomieszczeniach skarbcowych banków. Depozyt ten stanowi własność NBP, do momentu jego wykupu przez bank. Z systemu depozytowego korzysta część banków. Limity kwotowe dotyczące przechowywania depozytów NBP są ustalane z bankami indywidualnie w umowach.

Droga, jaką przebywają banknoty i monety w ramach obrotu gotówkowego

*system podstawowy i depozytowy

**urządzenia służące do wypłaty, wpłaty gotówki

Pobrane z NBP przez banki lub działające w ich imieniu firmy CIT banknoty i monety trafiają do centrów gotówkowych banków lub firm CIT zajmujących się ich procesowaniem, a następnie do konsumentów za pośrednictwem banków, sieci bankomatów oraz sieci detalicznych. Odwrotną drogę banknoty i monety pokonują, powracając do banku centralnego. Strumień banknotów i monet za pośrednictwem dużych sieci detalicznych i urządzeń samoobsługowych trafia od konsumentów do centrów gotówkowych banków lub firm CIT. Tam następuje ich podział na znaki pieniężne nadające się do obiegu i nienadające się do obiegu. Część banknotów i monet nadających się do obiegu wprowadzana jest ponownie do obrotu zgodnie z potrzebami banków i ich klientów. Nadmiar znaków pieniężnych jest odprowadzany do NBP.